

Täysistunto

Keskiviikko 9.11.2016 klo 14.00—19.41

19. Lakialoite laiksi työsopimuslain 1 luvun 1 § :n muuttamisesta

Lakialoite LA 64/2016 vp Li Andersson vas ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

19.20 **Li Andersson vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yrittäjämuotoisen työn yleistyminen on yksi työelämän tulevaisuuden isoista trendeistä. Suomessa on tällä hetkellä yli 180 000 itsensätyöllistäjää, ja määrä on kasvussa. Polut itsensätyöllistämiseen ovat moninaiset. Monille itsensätyöllistämisen vetovoima on vapaudessa päättää itsenäisesti omista töistään ja niiden organisoimisesta sekä työskentelytavoista, -ajoista ja -paikoista. Ilmiössä on kuitenkin myös varjopuolensa. Monella alalla on myös yleistynyt ilmiö, jossa riski ulkoistetaan palkansaajilta yrittäjän statuksella työskenteleville.

Tilastokeskus hahmotti vuonna 2014 tekemässään laajassa kyselytutkimuksessa eri itsensätyöllistäjien asemaa. Valtaosa itsensätyöllistäjistä on tyytyväisiä työskentelyyn ilman palkkatyösuhdetta. Noin viidennes itsensätyöllistäjistä on kuitenkin niitä kuuluisia pakkoyrittäjiä eli ihmisiä, jotka tekisivät mieluummin palkkatyötä. Erityisesti media- ja kulttuurialalla töitä teetetään freelancereilla. Toimeksiantajat selviävät ilman työnantajavelvoitteita, ja freelancerit vastaavat itse niin työnsä hinnoittelusta kuin omasta eläkevaikutuksesta. Kulttuurialan ammattilaisista yli puolet ilmoittaa ryhtyneensä itsensätyöllistäjäksi, koska palkkatyötä ei ole ollut tarjolla ja yrittäjäyys tarjosi väylän työllistyä. Samoin itsensätyöllistäjien joukosta löytyvät ne yrittäjiksi ulkoistetut, joiden entinen työnantaja on ilmoittanut haluavansa jatkossa ostaa ennen palkkatyönä tehdyn työn yrittäjätyönä. Erityisen yleistä tämä on rakennus-, kuljetus- ja teollisuusalalla. Tämä on samalla työnantajalle keino halpuuttaa työtä, kun kustannusvastuu työnantajavelvoitteista siirtyy työn suorittajalle. Usein työn sisältö on kuitenkin sama kuin toimeksiantajan omilla työntekijöillä.

Koska itsensätyöllistäjät ovat moninainen joukko, edellyttää itsensätyöllistäjän aseman parantaminen monenlaisia toimenpiteitä. Keskeisiä epäkohtia ovat työn alihinnoittelu sekä sosiaali- ja eläketurvan epäkohdat. Vasemmistoliitto on tänä syksynä julkaissut laajan kokonaisuuden toimenpiteitä itsensätyöllistäjien aseman parantamiseksi. Haluamme mahdollistaa kollektiivisen järjestäytymisen Tanskan mallin mukaisesti. Haluamme nostaa arvonlisäveron alarajan, ottaa käyttöön yhdistelmävakuutuksen, työttömyysturvan ennako-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2016 vp

päätösjärjestelmän sekä laajentaa työttömyysturvan 300 euron suojaosuuden koskemaan myöskin yrittäjiä.

Mutta on yksi itsensätyöllistäjien joukko, jonka aseman parantamiseen on mahdollista puuttua tässä esitetyn lakimuutoksen kautta. Tässä lakialoitteessa esitetään työsopimuslain laajentamista, jotta sen soveltamisalaan nostetaan myös näennäisesti itsenäisen palvelun tekijät eli palkansaajaan rinnastettavassa asemassa työskentelevät itsensätyöllistäjät. Keitä he sitten ovat? He ovat itsensätyöllistäjiä tai yrittäjiksi ulkoistettuja, jotka työskentelevät palkansaajien tavoin mutta ilman työsuhteen tuomaa turvaa ja määrättyä palkkatasoa. He voivat olla esimerkiksi vain yhdelle isolle asiakkaalle siivoustöitä myyvä myyjä, samalle mediatalolle jatkuvasti juttuja kirjoittava freelancer tai samalle tilaajalle toimeksiantosopimuksella ruoan kotiinkuljetuksia tekevä kuski. Lakialoitteessa palkansaajaan rinnastettavalla itsensätyöllistäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka asemansa vuoksi rinnastuu työntekijään ja jolla on vain muutama toimeksiantaja sekä vähäinen taloudellinen ja kaupallinen riski ja jonka työn sisältö vastaa toimeksiantajayrityksen työsuhteessa olevien työntekijöiden työn sisältöä. Kaikkien näiden ehtojen on täyttyvä. Kyse on siis juuri niistä tilanteista, joissa työnantaja pyrkii tietoisesti välttämään työnantajavastuita ja halpuuttamaan työtä ulkoistamalla riskit. Aloitteessa yhdellä työnantajalla tarkoitetaan myös laajempaa yrityskokonaisuutta, jota esimerkiksi media-alalla edustavat kaikki saman konsernin, kuten Alma Median tai Lännen Median, omistamat yhtiöt. Tässä sovellettaisiin samaa yhteisön käsitettä kuin työsopimuslain työnantajan työntarjoamisvelvollisuutta koskevassa säännöksessä. Tässä säännöksessä yhteisöön kuuluvalla työnantajalla tarkoitetaan sitä, joka tosiasiallisesti käyttää henkilöstöasioissa määräysvaltaa toisessa yrityksessä tai yhteisössä omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä ongelman ratkaiseminen edellyttää työsuhteen tunnusmerkistön uudelleenarviointia siten, että niihin itsensätyöllistäjiin, jotka rinnastuvat työntekijään, sovelletaan työlainsäädäntöä. Tällöin heillä olisi oikeus työterveydenhuoltoon, vuosilomaan, työttömyysturvaan ja niin edelleen samalla tavalla kuin työsuhteessa olevalla työntekijällä. Heillä olisi myös oikeus tehdä työehtosopimuksia.

Arvoisa puhemies! Itsensätyöllistäjien asemasta on puhuttu Suomessa paljon ja pitkään. Lukuisia selvityksiä on tehty, ja lukuisat työryhmät ovat asiaa pohtineet, mutta todella vähäisiä muutoksia on saatu aikaan. Nyt on korkea aika ryhtyä konkreettisiin toimenpiteisiin. Työttömyysturvaan ja eläketurvaan tehtävien muutosten lisäksi tulee puuttua mekanismeihin, jotka liittyvät työn hinnoitteluun. Yrittäjämuotoisesti työskenteleville itsensätyöllistäjille kollektiivisen järjestäytymisen mahdollistaminen olisi keskeinen keino puuttua työn alihinnoitteluun. Palkansaajaan verrattavien itsensätyöllistäjien kohdalla se tapahtuu parhaiten työsopimuslain tunnusmerkistöä laajentamalla.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.